

УДК 811.161.3'373.46:35.077.1«192»

Л.Р. Белка

ФАРМІРАВАННЕ СПРАВАВОДЧАЙ ТЭРМІНАЛОГІІ БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ Ё ПАЧАТКУ ХХ СТ. (НА МАТЭРЫЯЛЕ «ДЗЕЛАВОДА» С. СЕРАДЫ)

Артыкул прысвечаны праблемам гісторыі развіцця і станаўлення справаводчай лексікі. У выніку даследавання аўтарам адзначаецца, што пры перакладзе тэрміналагічнай лексікі сферы справаводства выкарыстоўваліся розныя эквіваленты, у тым ліку дыялектныя, размоўна-гутарковыя словы, новаўтварэнні, інтэрнацыянальная лексіка, а таксама безэквівалентны спосаб перакладу. Прааналізаваны лексічны матэрыял таксама сведчыць аб тым, што працэс інтэрнацыяналізацыі навуковай тэрміналогіі выявіў вялікую ўстойлівасць, а гэта абумоўлена спецыфікай семантыкі іншамоўных слоў.

Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі адзінай дзяржаўнай мовай была прызнана беларуская. Для абазначэння паняццяў новых грамадскіх адносін, побыту, навукі, культуры неабходны былі новыя словы – «спецыяльныя тэрміны – той пласт лексікі, які ў дарэвалюцыйныя гады быў найменш распрацаваны ў беларускай літаратурнай мове, вызначаўся беднасцю, недасканаласцю, штучнасцю, кустаршчынай» [1, с. 268]. Таму паўстала неабходнасць пачынаць вялікую работу «па ўнармаванню лексікі, што знайшло сваё адлюстраванне ў стварэнні слоўнікаў жывой і літаратурнай беларускай мовы і распрацоўцы беларускай навуковай тэрміналогіі» [2, с. 194].

Як вядома, «паслядоўная і мэтанакіраваная праца па стварэнні нацыянальнай навуковай тэрміналогіі пачалася пасля арганізацыі ў лютым 1921 года пры народным камісарыяце асветы ССРБ Навукова-тэрміналагічнай камісіі» [3, с. 3]. Камісія ў сваёй працы стала арыентавацца на лексіку народных гаворак, як больш зразумелую шырокім масам. «Асноўная задача аўтараў тэрміналагічных праектаў заключалася ў тым, каб знайсці ў жывой народнай мове беларускае слова, найбольш адпаведнае рускаму» [2, с. 212]. Аднак на тэрміналогію народная гаворка была бедная. «Усе тэрміналагічныя сродкі народнай гаворкі абмежаваны рамкамі штодзённага побыту» [1, с. 269]. Калі ў мове не знаходзілася адпаведніка, «аўтар або запазычваў яго з іншай мовы, або ўтвараў новае слова пры дапамозе параўнання гэтага слова з другімі, пераважна славянскімі мовамі, дапасоўваючы яго да беларускай мовы» [2, с. 212]. Аднак большасць аўтараў «лічылі наплыў іншаземных слоў з'явай непажаданай» [2, с. 205]. У цэнтры мовазнаўчай практыкі ўкладальнікаў першых тэрміналагічных слоўнікаў стала «задача аддзяліць роднае ад іншародных элементаў у мове» [4, с. 45]. У выніку гэтага часта траплялася няўдалае ўжыванне тэрмінаў, а гэта прыводзіла «да зацяжнення іх сэнсу, падмены аднаго паняцця другім, скажэння сутнасці таго ці іншага тэрміна» [2, с. 215]. Відавочна, што ў тэрмінатворчым працэсе немагчыма было абысціся без запазычаных слоў. Лексіка іншамоўнага паходжання характарызувалася «сваёй ізаляванасцю, адсутнасцю асацыятыўных сувязей з іншымі словамі, што ў пэўнай ступені вызначае яе адназначнасць» [5, с. 67]. У адрозненне ад агульнаўжывальных лексем іншамоўнае слова ўжо з'яўляецца гатовым тэрмінам, да таго ж, «калі пэўны іншамоўны тэрмін шырока выкарыстоўваецца ў сферы функцыянавання і ў блізкароднасных славянскіх мовах, то няма патрэбы ствараць беларускі адпаведнік» [6, с. 122–123].

Навуковы кіраўнік – А.А. Станкевіч, доктар філалагічных навук, прафесар, загадчык кафедры беларускай мовы Гомельскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Францыска Скарыны

Такім чынам, у пачатку ХХ ст. беларуская літаратурная мова знаходзілася ў працэсе станаўлення, а значыць, не заўсёды дзейнічаў прынцып рацыянальнага адбору моўных сродкаў і ў выніку – не ўсё знайшло сваё адлюстраванне ў сучаснай беларускай мове. Нашай задачай з’яўляецца спроба прасачыць гісторыю развіцця і станаўлення справаводчай лексікі на матэрыяле слоўніка канцылярскіх тэрмінаў С. Серады, змешчанага ў выданні «Дзелавод. Узоры афіцыйных папер, слоўнік тэхнічна-канцылярскіх выразаў і іншыя, патрэбныя ў дзелаводстве веды» С. Серады [7].

«Дзелавод» С. Серады быў выдадзены для супрацоўнікаў канцылярый. У ім змяшчаліся ўзоры афіцыйных папер; выразы, якія ўжываюцца ў афіцыйнай перапісцы; спіс дзяржаўных і грамадскіх устаноў БССР; спіс гарадоў, мястэчак і раённых пунктаў БССР; назвы месяцаў; назвы дзён тыдня; метрычныя меркі; спіс найбольш пашыраных уласных імён; некаторыя правілы беларускага правапісу і кароценькі расійска-беларускі слоўнічак канцылярскіх тэрмінаў.

У працэсе аналізу справаводчай лексікі слоўніка канцылярскіх тэрмінаў «Дзелавода» С. Серады можна прасачыць некаторыя адметнасці станаўлення беларускай тэрміналагічнай лексікі.

Паколькі ў пачатку ХХ ст. яшчэ не ўсталяваліся лексічныя нормы беларускай літаратурнай мовы, пры падборы лексічных адпаведнікаў да рускіх тэрмінаў сферы справаводства часта выкарыстоўваліся дыялектныя словы або ствараліся штучныя новаўтварэнні. Паступова яны былі заменены на іншыя, якія і ўжываюцца ў сучаснай беларускай мове. Прасачыўшы лёс гэтых слоў да сённяшніх дзён, іх можна падзяліць на тры групы:

1. Лексічныя адпаведнікі рускіх тэрмінаў, прапанаваныя ў слоўніку С. Серады, якія не захаваліся ў беларускай мове (делопроизводитель – *дзелавод*, делопроизводство – *дзелаводства*, жалобщик – *жалобнік*, исполнитель – *вытаўніцель*, название – *назоў*, населенный – *залюднёны*, описание – *попіс*, планомерный – *пляновы*, посетитель – *наведнік*, приемная – *прымніца*, пробел – *пропуст*, расторжение – *парваньне*, служащий – *служнік*, советник – *райца*, соразмерность – *спамернасьць*, столбец – *шпальта*, счета – *рахоўніца*, лічыдла, фальсификация – *фальшаваньне*, хранилище – *хавальня*).

2. Словы, якія з’яўляюцца, пашырылі або набылі ў беларускай мове іншае значэнне (доверенность – *даверанасьць*, заслушиваць – *слухаць*, обязательный – *абавязковы*, орган – *установа*, переписка – *перапіска*, пометка – *знак*, пред’явитель – *паказчык*, приложение – *дадатак*, прописывать – *запісваць*, путеводитель – *дарожнік*, распорядок – *парадак*, пробел – *пропуст*, регламент – *статут*, сослуживец – *супрацоўнік*).

3. Лексічныя эквіваленты, якія змянілі сваю граматычную форму або набылі іншае словаўтваральнае афармленне (возникновение – *вынікненне*, ежегодный – *штогодны*, законодатель – *законадаўца*, засвидетельствовать – *пасведчыць*, правовед – *правазнаўца*, работодатель – *работадаўца*, своевременный – *сваячасны*, совпадение – *супадак*, хранитель – *захоўнік*).

Характэрнай рысай лексікі беларускай навуковай мовы пачатку ХХ ст. з’яўлялася варыянтнасць і сінанімічнасць. Пры перакладзе рускіх тэрмінаў на беларускую мову часта выкарыстоўвалася не адно, а некалькі слоў (безработица – *беспрацоўе*, *безрабоўце*; включительно – *уклучна*, *улучна*; включить – *уклучыць*, *улучыць*; всеобщий – *усеагульны*, *агульны*; государство – *дзяржава*, *гаспадарства*; делопроизводитель – *дзелавод*, *справавод*; делопроизводство – *дзелаводства*, *справаводства*; деятельность – *дзеяльнасьць*, *чыннасьць*, *дзеянасьць*, *дзеянне*; заведующий – *загадчык*, *кіраўнік*; надбавка – *надатак*, *надбаўка*; накладная – *праводчая*, *накладная*; население – *насяленьне*, *насельніцтва*, *жыхарства*; незаконный – *няпраўны*, *незаконны*; обсуждать – *абмяркоўваць*, *абгаварваць*, *разважачь*; обсуждение – *абгаворы*, *разважаньне*, *абмеркаваньне*; оплата – *аплата*,

выплата, сплачваньне; переводчик – пераказьнік, перакладчык, тлумач; прописка – запіс, прапіска; рабочий – рабочы, работнік; страница – старонка, балонка; удостоверяць – сьведчыць, пасьведчыць; чернила – атрамант, чарніла). У сучаснай беларускай мове з прапанаваных варыянтаў захаваўся адзін (у тэксце ён пазначаны курсівам), прычым, часцей захоўваліся словы, выкарыстаныя ў слоўніках першымі, а значыць, тыя, што лічыліся асноўнымі, больш пашыранымі.

У якасці варыянтных у пачатку ХХ ст. часта выкарыстоўваліся эквівалентны і безэквівалентны спосабы перадачы справаводчай лексікі. Аналіз справаводчай лексікі слоўніка «Дзелавода» С. Серады, пры перакладзе якой выкарыстоўвалася безэквівалентная перадача тэрміна, паказвае, што ў асноўным гэта больш датычыць слоў уласнага паходжання, хаця характэрна і для іншамоўных тэрмінаў: рус.: впервые – бел.: *у першы раз*; вышеозначенный – *азначаны вышэй*; договориться – *дайсці да згоды*; несвоевременно – *ня ў час*; нетрудоспособность – *няздольнасьць да працы*; обусловливать – *ставіць умовы*; опечатка – *друкарская памылка*; отсутствовать – *быць адсутным*; отчество – *імя па бацьку*; подходящий – *узяты ад прыбытку*; подсудный – *падлягаючы суду*; постановлять – *зрабіць пастанову*; почерк – *характар пісьма*; правонарушение – *парушэньне права*; своевременно – *на часе, у час*; телеграфировать – *падаць тэлеграму*; штаты – *расклад пасадаў*.

У некаторых выпадках пры перадачы рускіх тэрмінаў на беларускую мову спалучаюцца безэквівалентны і эквівалентны спосабы: абзац – *новы радок, абзац*; анкета – *анкета, апытальны ліст*; вакансия – *вольная пасада, ваканцыя*; инструктировать – *інструктаваць, наказваць, даваць наказ*; местопребывание – *аселасьць, месца побыту*; наименовать – *надаць імя, найменаваць*; обжаловать – *падаць скаргу, абжаліць*; отсрочить – *адкладаць, адкласці тэрмін*; переплестать – *рабіць вокладку, апраўляць*; председательствовать – *старшыньстваваць, кіравацьходам*; просрочка – *пропуск тэрміну, прасрочка*; просрочить – *прапусціць тэрмін, паказаны час, прасрочыць*; реестр – *кніга запісу, рээстр*; советовать – *раіць, даваць параду*; совещаться – *раіцца, мець нараду*.

Як відаць, у якасці лексічных адпаведнікаў пры эквівалентным спосабе перакладу да рускіх тэрмінаў прыводзіліся размоўныя словы (переплестать – *апраўляць*; местопребывание – *аселасьць*), новаўтварэнні (обжаловать – *абжаліць*) або калькі з рускай мовы (наименовать – *найменаваць*; просрочка – *прасрочка*). Амаль усе гэтыя словы ў сучаснай беларускай мове не захаваліся.

У слоўніку С. Серады да асобных рускіх слоў прыводзяцца эквіваленты, якія не ўвайшлі ў беларускую мову і перадаюцца ў ёй безэквівалентным спосабам або з паралельным ужываннем эквівалентнага: *подлежащий* – належны – у слоўніку С. Серады (у сучаснай беларускай мове: які (што) падлягае, падлеглы); *сверхсрочный* – надтэрміновы, пазатэрміновы (звыштэрміновы, вельмі тэрміновы); *служащий* – служнік (які (што) служыць, служачы); *сослуживец* – супрацоўнік (таварыш па службе); *судоустройство* – судоўніцтва (судовы лад); *чрезмерный* – надмерны (празмерны, праз меру вялікі).

Значную ўдзельную вагу ў складзе навуковай тэрміналогіі любой галіны ведаў займае лексіка іншамоўнага паходжання. Не пазбегла такога ўплыву і справаводчая тэрміналогія. І хаця ўкладальнікі першых спецыяльных слоўнікаў імкнуліся замяніць іншамоўныя тэрміны беларускімі словамі, яны не маглі поўнасьцю абысціся без іх. Разглядаючы справаводчую лексіку іншамоўнага паходжання адзначанага слоўніка і словы, якія выступаюць у якасці беларускіх эквівалентаў, можна выдзеліць некалькі груп.

1. Тэрміналагічная лексіка, якая перакладалася толькі іншамоўным словам. Да гэтай групы адносяцца словы: автобиография – *аўтабіяграфія*; автор – *аўтар*; административный – *адміністрацыйны*; администратор – *адміністратар*;

адміністрацыя – *адміністрацыя*; адрас – *адрас*; адрасат – *адрасат*; апарат – *апарат*; архіў – *архіў*; атэстат – *атэстат*; атэстация – *атэстация*; бланк – *бянк*; бухгалтэрыя – *бухгалтэрыя*; бухгалтэр – *бухгалтэр*; бюро – *бюро*; віза – *віза*; герб – *гэrb*; графа – *граф*; графік – *графік*; декрэт – *дэкрэт*; дыплом – *дыплём*; дублікат – *дублікат*; інвентарь – *інвэнтэр*; інспектор – *інспэктэр*; інспекция – *інспэцыя*; інструктор – *інструктэр*; календарь – *каляндэр*; канцелярыя – *канцэлярыя*; катэгорія – *катэгорыя*; кваліфікацыя – *кваліфікацыя*; кодифікацыя – *кодывікацыя*; кодывікатар – *кодывікатэр*; камісія – *камісія*; камітэт – *камітэт*; конверт – *конвэрт*; кантроль – *кантрэль*; копія – *копія*; ліквідываць – *ліквідываць*; нумэр – *нумэр*; норма – *норма*; нотарыальны – *нотар’яльны, нотарыяльны*; нотарыус – *нотарыус*; нумэраваць – *нумэраваць*; нумэрацыя – *нумэрацыя*; арганізацыя – *арганізацыя*; параграф – *параграф*; пашпарт – *пашпарт*; пенсіонер – *пэнсыянэр*; пенсія – *пэнсія*; план – *плян*.

2. Тэрміналагічная лексіка іншамоўнага паходжаньня, пры перакладзе якой на беларускую мову ў слоўніку падаецца не адно слова, а некалькі. Пры гэтым на першым месцы ў беларускай частцы ў адных выпадках вынесена запазычанае слова: анкета – *анкета, апытальны ліст*; бібліятэка – *бібліятэка, кніжня*; білет – *білет, картка*; бюллетень – *бюлетэнь, абвесьнік*; гарантыя – *гарантыя, забясьпека*; група – *група, куна*; дырэктар – *дырэктэр, кіраўнік*; дысцыпліна – *дысцыпліна, парадак*; дакумэнт – *дакумэнт, папэра*; журнал – *журнал, часопіс*; журналіст – *журналіст, часопісец*; інструкываць – *інструкываць, наказываць, даваць наказ*; інструкцыя – *інструкцыя, наказ*; кассір – *касір, скарбнік, касіер*; каталог – *каталёг, кнігасьпіс*; кодэкс – *кодэкс, зборнік*; каллекыв – *калекыв, суполка*; каллекывны – *калекывны, зборны*; кантора – *кантора, бюро*; лінія – *лінія, рыска*; у другіх – беларускае слова папярэднічае іншамоўнаму эквіваленту: адвакат – *правазаступнік, адвакат*; акцыя – *пай, акцыя*; біаграфія – *жыцьцяпіс, біаграфія*; брошюра – *шытак, брошура*; вакантны – *вольны, вакантны*; варыянт – *адменьнік, варыянт*; кансультацыя – *дарада, парада, кансультацыя*; каррэспандэнт – *данісчык, карэспандэнт*; крэдытор – *навернік, крэдытэр, пазычальнік*; арыгінал – *першатвор, арыгінал*; офіцыяльны – *службовы, офіцыяльны*.

У сучаснай беларускай мове для перадачы даследуемых намі іншамоўных слоў сродкамі беларускай мовы ў большасці выпадкаў захаваўся адзін варыянт – інтэрнацыянальнае слова, паколькі беларускі эквівалент не адпавядаў у поўным сэнсе аб’ёму абазначанага паняцця.

У асобных выпадках беларускія адпаведнікі ўжываюцца ў сучаснай беларускай мове, але ў іншым значэнні: білет – *картка*; брошюра – *шытак*; вакантны – *вольны*; дырэктар – *кіраўнік*; дысцыпліна – *парадак*; дакумэнт – *папэра*; інструкываць – *наказываць, даваць наказ*; інструкцыя – *наказ*; кодэкс – *зборнік*; каллекывны – *зборны*; кансультацыя – *дарада, парада*; кантора – *бюро*; лінія – *рыска*; арыгінал – *першатвор*; офіцыяльны – *службовы*.

Адзінкавымі з’яўляюцца выпадкі, у якіх на сучасным этапе развіцця мовы захаваліся абодва адпаведнікі, якія існавалі і раней: журнал – *журнал, часопіс*; преабразаванне – *рэформа, ператварэнне*; рэзултыт – *вынік, рэзултыт*.

3. Тэрміналагічная лексіка іншамоўнага паходжаньня, якая перакладалася толькі беларускімі словамі. Адназначнага погляду на тэндэнцыю перакладу іншамоўных слоў не было. «Выказваліся думкі аб немэтазгоднасці і немагчымасці замены міжнародных тэрмінаў беларускімі словамі, якія часта не заключаюць у сабе дакладнага разумення пэўнага спецыфічнага паняцця» [1, с. 260]. На думку іншых, «пераклад іншамоўных слоў садзейнічаў іх лепшаму разуменню і засваенню народнымі масамі» [1, с. 260–261]. У пачатку ХХ ст. да некаторых тэрмінаў у якасці адпаведніка прыводзілася беларускае слова, але ў сучаснай беларускай мове яно замянілася на іншамоўнае, паколькі «ўтварэнне беларускай тэрміналогіі

з арыентацыяй толькі на жывую народную мову, як паказала практыка, не апраўдала сябе. Рэсурсы жывой беларускай мовы не змаглі даць патрэбныя найменні вялікай колькасці абстрактных паняццяў, якія шырокай пlynню пачалі ўлівацца ў беларускую літаратурную мову першых паслякастрычніцкіх дзесяцігоддзяў» [1, с. 214–215]. Аб гэтым сведчаць наступныя словы: інфармацыя – *асьведамленьне*; інфарміраваць – *асьведамляць*; казначейства – *скарбовая каса, скарбніца*; класіфікацыя – *падзел*; каррэспандэнцыя – *допіс*; кур'ер – *пасланец*; легалізацыя – *узаканеньне*; мотывіраваць – *абасноўваць*; орган – *установа*.

Такім чынам, можна адзначыць, што пры перакладзе тэрміналагічнай лексікі іншамоўнага паходжання сферы справаводства ў слоўніку С. Серады выкарыстоўваліся розныя эквіваленты: дыялектныя словы (варыант – *адменьнік*, кассир – *скарбнік*, процент – *адсотак*, юрысконсульт – *праварадца*), размоўна-гутарковыя (бібліятэка – *кніжня*, прэс-папье – *прыціскач*, юрыст – *праўнік*), новаўтварэнні (біографія – *жыццязпіс*, бюлетень – *абвесьнік*, каталог – *кнігасьпіс*, экзэмпляр – *паасобнік*), інтэрнацыянальная лексіка (адресат – *адрасат*, архіў – *архіў*, віза – *віза*, календарь – *каляндар*, камісія – *камісія*, копія – *копія*, параграф – *параграф*, рэзолюцыя – *рэзолюцыя*, тэкст – *тэкст*, тэлеграма – *тэлеграма*), а таксама безэквівалентны, апісальны спосаб перакладу (нетрудаспособнасьць – *няздольнасьць да працы*; абумоўліваць – *ставіць умовы*; тэлеграфіраваць – *падаць тэлеграму*; штаты – *расклад пасадаў*). У пачатку ХХ ст. у гэтым працэсе перавага аддавалася беларускім словам, часцей за ўсё вузкім дыялектызмам або штучным словам. Але такія словы не вытрымалі выпрабаванне часам. Калі ж такіх адпаведнікаў не было ў жывой народнай мове, укладальнікі слоўнікаў выкарыстоўвалі запазычаныя з іншых моў або ўтваралі новыя словы. Сферу справаводства жывая народная мова не магла забяспечыць неабходным моўным матэрыялам, і таму пры адсутнасці адпаведнікаў утваралі неалагізмы. Але няўдалы пераклад іншамоўных тэрмінаў прыводзіў да падмены паняццяў, страты дакладнага значэння, асабліва ў заканадаўчай сферы, да ўтварэння тэрмінаў з празрыстай унутранай формай, што недапушчальна для тэрміналогіі, да зацяжнення сэнсу і скажэння сутнасці. Таму працэс інтэрнацыяналізацыі навуковай тэрміналогіі выявіў вялікую ўстойлівасць.

Улічваючы ўсё вышэйсказанае, неабходна, аднак, адзначыць, што частка слоў у слоўніках пачатку ХХ ст., у тым ліку і ў слоўніку С. Серады, была перакладзена ўдала і замацавалася ў актыўным лексічным складзе сучаснай беларускай літаратурнай мовы (безответственность – *безадказнасць*; бесспорный – *бяспрэчны*; годовщина – *угодкі, гадавіна*; государственный – *дзяржаўны*; делопроизводитель – *справавод*; доверитель – *давернік*; должностной – *службовы*; заведующий – *загадчык*; личный – *асабісты, асабовы*; надзор – *нагляд*; обобщать – *абагульняць*; общий – *агульны, супольны*; отчет – *справаздача*; помощь – *дапамога, помач*; правительство – *урад*; правоспособный – *праваздольны*; председатель – *старшыня*; предшественник – *папярэднік*; сотрудничество – *супрацоўніцтва* і шмат іншых). Прычым многія з перакладзеных слоў у сучаснай беларускай мове не толькі захавалі, але і пашырылі сваё значэнне (у тэксце пазначаны курсівам): вывод – *вывад*, вынік, *вывядзенне*; выписка – *выпіска, выпісванне*; выплата – *выплата, выплачванне, вылат*; гражданский – *грамадзянскі, цывільны*; должность – *пасада, служба, абавязкі*; исключать – *выключаць, выводзіць, знімаць*; обращение – *зварот, пераварочванне, ператварэнне, схіленне, абарачэнне, абарот, абыходжанне, наводзіны, карыстанне, адозва, зваротак*; отпуск – *адпачынак, водпуск*; приложение – *дадатак, прыкладанне, прыкладванне, дастасаванне, дастасоўванне, дапасоўванне, прымяненне, прыдатак*; расписка – *расьпіска, распісванне, размалёўванне, размалёўка*; сообщать – *паведамляць, перадаваць, надаваць*; срок – *тэрмін, час*; устав – *статут, звычай, устаў*.

Такім чынам, можна сказаць, што ў пачатку ХХ ст. была праведзена вялікая работа па ўнармаванні беларускай літаратурнай мовы і стварэнні тэрміналагічнай сістэмы. А сёння мы можам адзначыць жыццяздольнасць тых ці іншых тэрмінаў і мэтазгоднасць гарманічнага развіцця тэрміналогіі з апораю на ўласныя рэсурсы пры спалучэнні з выкарыстаннем інтэрнацыянальнага матэрыялу.

СПІС ЛІТАРАТУРЫ

1. Шакун, Л.М. Гісторыя беларускай літаратурнай мовы : вучэб. дапам. для філал. фак. вуну / Л.М. Шакун. – Мінск : Універсітэцкае, 1984. – 319 с.
2. Крамко, І.І. Гісторыя беларускай літаратурнай мовы : у 2 т. / І.І. Крамко, А.К. Юрэвіч, А.І. Яновіч ; пад рэд. А.І. Жураўскага. – Мінск : Навука і тэхніка, 1968. – Т. 2. – 340 с.
3. Аніськова, С.М. Навукова-тэхнічная тэрміналогія: ля вытокаў станаўлення / С.М. Аніськова // Праблемы развіцця, функцыянавання і нармавання лексікі беларускай мовы: зб. навук. арт. міжнар. навук.-метад. канф., Гомель, 22–23 кастрычніка 2004 г. / Гомельскі дзярж. ун-т; рэдкал.: Д.Д. Паўлавец [і інш.]. – Гомель, 2004. – С. 3–5.
4. Бушлякоў, Ю. Нармалізацыя беларускай літаратурнай мовы ў паслякастрычніцкі перыяд (да 1930 г.) / Ю. Бушлякоў // Известия ГГУ им. Ф. Скорины: Беларуская мова. – 2000. – № 2 (25). – С. 45–49.
5. Станкевіч, А.А. Зпазычванне лексікі іншамоўнага паходжання як адна з крыніц папаўнення тэхнічнай тэрмінасістэмы / А.А. Станкевіч // Праблемы развіцця, функцыянавання і нармавання лексікі беларускай мовы: зб. навук. арт. міжнар. навук.-метад. канф., Гомель, 22–23 кастрычніка 2004 г. / Гомел. дзярж. ун-т; рэдкал.: Д.Д. Паўлавец [і інш.]. – Гомель, 2004. – С. 67–71.
6. Антанюк, Л.А. Беларуская навуковая тэрміналогія: фарміраванне, структура, упарадкаванне, канструяванне, функцыяніраванне / Л.А. Антанюк. – Мінск. : Навука і тэхніка, 1987. – 240 с.
7. Серада, С. Дзелавод. Узоры офіцыяльных папер, слоўнік тэхнічна-канцэлярыскіх выразаў і іншыя, патрэбныя ў дзелаводстве веды / С. Серада; пад рэд. М. Красінскага. – Менск : Дзярж. выд-ва Беларусі, 1926. – 136 с.

Belka L.G. The Formation of Paper Work Terminology of the Belarusian Language at the Beginning of the XX Century (on the Basis of S. Sereda's «Delovod»)

The article is dedicated to the problems of the history of development and formation of the paper work vocabulary. As the result of the research the author notices that translating terminological vocabulary of the paper work sphere different equivalents were used. They are: dialectical informal words, new word formation, international vocabulary and non-equivalent way of translating. The analyzed lexical material proves that the process of scientific terminology internationalization is very steady, as it is caused by the specific character of the words that have foreign origin.

Рукапіс паступіў у рэдкалегію 14.02.2011